

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

STUDENTS' SATISFACTION WITH BUDDHIST MONKS AS RELIGIOUS
TEACHERS FROM MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY'S ROI ET CAMPUS

พระหงษ์ทอง กตธมโม (ชาธิพร)¹

PHRAHONGTHONG KATADHUMMO (CHAREEPORN)

ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด 2) เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ของนักเรียนที่มีเพศ และชั้นปีที่ศึกษา และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติการสอนอยู่ จำนวน 339 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าห้าระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .86 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบโดยใช้ t-test (Independent Samples) และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) โดยการทดสอบ F-test

ผลการวิจัย พบว่า

1) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียง ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอน

2) ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด พบว่า นักเรียนที่มีเพศ และระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรกคือ

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด.

ครูพระสอนศีลธรรมควรเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใสว่าเรงอยู่เสมอ ครูพระสอนศีลธรรมควรเป็นผู้นำในเรื่อง การสร้างความน่าเคารพนับถือของบุคคลที่ได้พบเห็น และควรจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้อง และครอบคลุมเนื้อหาวิชา

ABSTRACT

The objectives of this research were to: 1) explore students' satisfaction with Buddhist monks as religious school teachers under Mahamakut Buddhist University's Roi Et campus, 2) compare their satisfaction with those under its Roi Et campus with variables of the former's genders and year classes and 3) study suggestions on the latter's teachings under its campus. The sampling group comprised 339 students in 2nd span at elementary schools in Roi Et province where Buddhist monk teachers were teaching. The tool used for carrying out the research was Likert-type rating scale questionnaires with the reliability amounting to .86. The statistics utilized for data analyses encompassed percentage, mean, standard deviation, comparing pair differences of means by making use of t-test (Independent Samples) and F-test (One-way ANOVA)

Results of the research manifested the following findings:

1) Students' satisfaction with Buddhist monks as religious school teachers under Mahamakut Buddhist University's Roi Et campus was rated 'high' in the overall aspect. With a single aspect taking into account in descending order of means, they included aspects of: i) morality and ethicality, ii) human relationship, iii) personality and, iv) instructional provision respectively.

2) The comparative results of the former's satisfaction with the latter as religious school teachers at its campus indicated that no significant differences in variables of the former's ages and year classes in both the overall aspect and a single one.

3) The former's suggestions on the latter as religious school teachers under Mahamakut Buddhist University's Roi Et campus were recommended in descending order of three frequencies. First, Buddhist monks teaching Buddhism should be cheerful and joyful. Secondly, they should be role model leaders in creating respectful mannerism for those who had seen them. Finally, they should provide materials and equipment the cover the subjects.

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระบบโรงเรียน ปรากฏในแผนการศึกษาชาติเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2445 และได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยมาตามลำดับ (กุศล อีสตุล, 2537, หน้า 2-3)

สำหรับการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ได้กำหนดมีสาระพระพุทธศาสนา ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการมีความมุ่งหวังให้เด็กและเยาวชนของชาติ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาชั้นมัธยมศึกษา และชั้นอาชีวศึกษา (กรมการศาสนา, 2544, หน้า 4-5) การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า มีปัญหาครุส่วนมากไม่เข้าใจในเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา และจุดประสงค์การเรียนการสอนเท่าที่ควร ขาดคู่มือหลักสูตร เอกสารและสื่อในการจัดการเรียนการสอน ขาดความชำนาญในการจัดกิจกรรม และการวัดผล ครูที่สอน ไม่ได้จับจุดการศึกษาด้านการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง (พระมหาทวน นวลสาย, 2544, บทคัดย่อ) และพบปัญหาด้านปฏิบัติงานสอน ได้แก่ หลักสูตรไม่ครอบคลุมทุกชั้นเรียน เวลาในการเรียนค่อนข้างน้อยไม่เหมาะสมกับหลักสูตร หนังสือที่ใช้เนื้อหายังไม่ครอบคลุมกับหลักสูตร และการวัดผลและการประเมินผล ครูพระสอนศีลธรรมยังไม่มีเอกภาพ ในการวัดผลประเมินผล เพราะต้องนำผลไปรวมกับวิชาอื่น (พระราชรัตนมงคล, 2547, บทคัดย่อ)

โครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูพระได้เข้าไปสอนในโรงเรียน อันเป็นการช่วยเหลือครูประจำการที่สอนวิชาพระพุทธศาสนา (กรมการศาสนา, 2548, หน้า 9) โดยดำเนินการระหว่าง พ.ศ. 2546-2550 เป็นการจัดขึ้นอย่างเร่งด่วน จึงพบปัญหาด้านขาดความเข้าใจวิธีการสอนที่เหมาะสม อันเป็นเหตุให้ไม่สามารถช่วยในการปรับพฤติกรรมของผู้เรียนได้เท่าที่ควร (พรชูลี อาชวอรุณ และคนอื่น ๆ, 2549) พระมหาสมปอง ฐานิสฺสโร (2552) กล่าวว่า จากการศึกษาโครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่สังคมไทย พบว่า ปัญหาของการสอนวิชาศีลธรรม คือ ครูผู้สอนวิชาศีลธรรมไม่ได้จบการศึกษาด้านศาสนาหรือการสอนศีลธรรม ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอน ในขณะที่เดียวกันยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยายเนื้อหา เล่าพุทธประวัติชาดกาวโรคาเพื่อเนื้อหาหลักธรรมมาใช้ในชีวิตจริง ส่วนพระสอนศีลธรรมยังสอนแบบบรรยายเน้นพิธีกรรมทางศาสนา จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พระสอนศีลธรรมมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนศีลธรรมโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนศีลธรรมด้านเนื้อหาและหลักสูตร ด้านการผลิตและใช้สื่อ ด้านการดำเนินการสอน ด้านการวัดและประเมินผลและด้านคุณลักษณะและเจตคติ (พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์, 2551, หน้า 119) และจากการศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการบริหารโรงเรียนที่พระมีส่วนร่วมในการสอน พบว่า ด้านสภาพการพัฒนาการสอน ควรพัฒนาคุณภาพการบริหารโดยการอบรมด้านกระบวนการและแนวทางในการเรียนการสอนให้แก่พระสอนศีลธรรม (ปรีชา กันธิยะ, 2552, บทคัดย่อ)

จากสภาพปัญหาของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สรุปได้ว่าพระสอนศีลธรรมมีความประสงค์ที่จะได้รับความรู้ด้านวิธีสอนเพิ่มเติม การสอนศีลธรรม จึงมีการฝึกอบรมแก่พระสอนศีลธรรมทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมที่ได้มาตรฐานและเป็นต้นแบบจึงมีความสำคัญและควรพัฒนาให้มีขึ้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมวิธีสอนศีลธรรมในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของพระสอนศีลธรรมตามโครงการของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาวิธีสอนศีลธรรมในโรงเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และจะพัฒนาหลักสูตรฝึก

อบรมวิธีสอนศีลธรรมให้ได้มาตรฐาน โดยการประเมินผลของการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นนี้จากการเรียนรู้ปฏิกิริยา (Reaction) พฤติกรรม ของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาการสอนศีลธรรมให้กับนักเรียนตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีเป้าหมายในด้านคุณภาพการพัฒนาตนเองของนักเรียนและสังคมในคุณธรรม และในฐานะที่ตนเป็นสมาชิกของสังคมนั้นด้านบุคลิกภาพให้มีเจตคติที่ดีงามในคุณค่าของคุณธรรม ด้านพฤติกรรม ฝึกหัดอบรมให้ปฏิบัติจนกลายเป็นวิถีแห่งการดำรงชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการที่จะวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ซึ่งจะเป็ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนตามที่ต้องการได้ในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ของนักเรียนที่มีเพศ และชั้นปีที่ศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

3. สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนที่มี เพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แตกต่างกัน
2. นักเรียนที่มี ชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

4. ขอบเขตของการวิจัย

4. **ขอบเขตด้านประชากร** ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติการสอนอยู่ จำนวน 2,895 คน

2. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ได้แก่ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำแนกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านบุคลิกภาพ
- 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์

- 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม
- 4) ด้านการจัดการเรียนการสอน

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่** ได้แก่ โรงเรียนที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ไปปฏิบัติการสอน

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
2. ทำให้ทราบผลเปรียบเทียบเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ของนักเรียนที่มีเพศ และชั้นปีที่ศึกษา
3. ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
4. ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

6. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติการสอนอยู่ จำนวน 2,895 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ที่ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนปฏิบัติการสอนอยู่ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (R.V. Krejcie and D.W. Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2553, หน้า 43) และทำการบัญญัติไตรยางค์
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close-ended) และแบบเลือกตอบ (Check list) เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ และระดับชั้นการศึกษา
ตอนที่ 2 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยให้ผู้ตอบเลือกระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด จำนวน 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended) สอบถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

7. ผลการวิจัย

การวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ผลของการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 53.10 และศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 35.70

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอน

และเมื่อแยกออกเป็นรายด้านพบว่า มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ด้านบุคลิกภาพ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมนุ่งห่มจีวรเรียบร้อยดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ผ้าจีวรของครูพระสอนศีลธรรมมีความสะอาดเรียบร้อยดี ตามลำดับ

2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมยิ้มแย้มแจ่มใส และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมการใช้ภาษาชัดเจน ถูกต้องตามหลักภาษาไทยหรือภาษาพูดเหมาะสม ตามลำดับ

3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมปฏิบัติตามกฎ ระเบียบวินัยของสงฆ์อย่างเคร่งครัด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมมีความรับผิดชอบต่อการสอนดี ตามลำดับ

4) ด้านการจัดการเรียนการสอน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรม ในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมประเมินผลก่อนเรียน เพื่อทดสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ครูพระสอนศีลธรรมใช้วิธีสอนแบบอภิปรายแสดงความคิดเห็น ตามลำดับ

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

สมมติฐานที่ 1 นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

สมมติฐานที่ 2 นักเรียนที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ (Null Hypothesis)

4. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามลำดับแรกคือ ครูพระสอนศีลธรรมควรเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริงอยู่เสมอ ครูพระสอนศีลธรรมควรเป็นผู้นำในเรื่องการสร้างศรัทธาและความน่าเคารพนับถือของบุคคลที่ได้พบเห็น และควรจัดหาสื่อและวัสดุอุปกรณ์ให้สอดคล้องและครอบคลุมเนื้อหาวิชา

8. อภิปรายผล

จากสรุปผลการวิจัยความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด มีผลการวิจัยที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลเพิ่มเติมตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก **ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า** โดยพื้นฐานทั่วไปของนักบวชในพระพุทธศาสนา ได้ถูกฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีความเพียร ตั้งใจที่จะกระทำกิจใด ๆ ที่เป็นประโยชน์ทั้งปวงให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความมีสติและสัมปชัญญะ และมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติกิจกิจใด ๆ ตามภาระหน้าที่ที่มีอยู่ให้ดีที่สุดอยู่เสมอ ส่วนด้านบุคลิกภาพ และด้านการจัดการเรียนการสอนมีค่าแปลผลอยู่ในระดับปานกลางทั้งสองด้าน แสดงให้เห็นว่า ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีพร้อมทั้งคุณสมบัติความรู้ความสามารถในการที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนได้อย่างมีความเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคลได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีผลทำให้ในภาพรวมของครูพระสอน

ศีลธรรมได้รับการยอมรับจากนักเรียน และความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ด้วยดี เป็นไปตามผลที่ปรากฏจึงมีส่วนทำให้มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ **วราวุธ สาสีสี** ได้วิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : กรณีศึกษา จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า ในทัศนะของกลุ่มผู้ดำเนินงานโครงการ พบว่า ผลการประเมินโดยภาพรวมส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระปิยะ ปิยะธมฺโม (เมฆแสน)** ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระภูมินทร์ วรโท (ตาดะ)** ได้วิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษาจำแนกตามเพศ ระดับช่วงชั้นที่ 2 และ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ครูพระสอนศีลธรรม มีความเมตตาต่อลูกศิษย์ ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติการสอนให้คำ แนะนำสั่งสอนในทางที่ดี และปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของสงฆ์อย่างเคร่งครัด ภาพลักษณ์โดยรวมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ **กรมการศาสนา** ที่กล่าวว่า การปฏิรูประบบราชการเมื่อวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ได้แยกงานศาสนาออกจากกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้กรมการศาสนาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ไม่สามารถเชื่อมต่อในเรื่องการนำหลักธรรมเข้าไปในโรงเรียนหรือสถานศึกษาได้ กรมการศาสนา ซึ่งมีภารกิจในการส่งเสริมให้คนไทยนำหลักธรรมทางศาสนาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม เป็นคนดีมีศีลธรรม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหานักเรียน นักศึกษาขาดกำลังใจอย่างเร่งด่วน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดส่งพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถที่จะเป็นครูสอนศีลธรรมจริยธรรมและวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาให้เข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม จึงเห็นสมควรที่จะนำพระภิกษุสงฆ์ได้เข้าไปสอนในโรงเรียนทุกระดับชั้น และเป็นการเชื่อมโยงระหว่างกระทรวงศึกษาธิการกับกระทรวงวัฒนธรรม โดยการนำครูที่เป็นพระสงฆ์เข้าไปสอนในโรงเรียนทุกระดับชั้น

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งมีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนบางรูป มีหน้าที่ทำสอนเฉพาะที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระให้ พระสอนศีลธรรมไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ในการร่วมวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา ได้รับเพียงหนังสือแบบเรียน และแบบฝึกหัด และให้พระสอนศีลธรรม ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้พระสอนศีลธรรม ไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ของสถานศึกษา เหมือนบุคลากรครูทั่วไป จึงไม่ได้รับการนิเทศติดตามการสอน ประกอบกับพระสอนศีลธรรมไม่ได้มีความรู้ในสาขาวิชาชีพครูโดยเฉพาะ มีอายุมาก และพระส่วนใหญ่จะเคยชินกับการเทศน์ ซึ่งเปรียบเหมือนการให้ความรู้โดยการบรรยาย จึงทำให้ขาดความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย พระสอนศีลธรรมจำนวนมาก สอนโดยการบรรยาย อาศัยตำรา และให้นักเรียนท่องจำ เช่น ท่องจำพุทธประวัติ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ใช้วิธีการสอนที่ไม่เอื้อ

ให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ ทำให้นักเรียนเป็หน่วย นอกจากนี้สถานศึกษาไม่ได้กำหนดให้พระสอนศีลธรรมต้องทำแผนการสอน ไม่ได้อบรมถวายความรู้ให้แก่พระสอนศีลธรรม การจัดทำแผนการสอนเป็นหน้าที่ของครูที่รับผิดชอบวิชาพระพุทธศาสนา ร่วมกับพระสอนศีลธรรม พระสอนศีลธรรม หลายรูปจึงถ่ายทอดความรู้เฉพาะเรื่องที่มีความรู้ตามที่ได้ศึกษาในพระธรรม เช่น พุทธประวัติ พิธีกรรมทางศาสนา และการนั่งสมาธิ เป็นต้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรคชาติ)** ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ ด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

1) นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ครูพระสอนศีลธรรมให้ความเสมอภาคในด้านการปฏิบัติตนต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะผู้นั้นจะเป็นเพศใดก็ตาม ทั้งนี้ครูพระสอนศีลธรรมได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติตนต่อครูและนักเรียนอย่างเป็นธรรมและรักษาไว้ซึ่งคุณลักษณะที่ดีของครูพระสอนศีลธรรม ซึ่งทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศราวดี จำรัสภูมิ** ได้วิจัยเรื่อง ทศนคติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานีที่มีต่อครูพระผู้สอนสาระพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีเพศ ต่างกัน มีทศนคติต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

2) นักเรียนที่มีระดับชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีความพึงพอใจต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน สังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด แตกต่างกัน ทั้งโดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ **ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า** ชั้นปีการศึกษาของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 ไม่ใช่สิ่งที่จะเป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นได้ถึงข้อแตกต่างของความพึงพอใจได้เสมอไป เพราะพฤติกรรมเชิงประจักษ์ที่นักเรียนได้พบเห็นจากครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่ได้แสดงออกมา ไม่ว่าจะนักเรียนจะมีชั้นปีการศึกษาต่างกันในระดับใดก็ตามย่อมสามารถที่จะรับรู้และเข้าใจได้เท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ศราวดี จำรัสภูมิ** ได้วิจัยเรื่อง ทศนคติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานี ที่มีต่อครูพระผู้สอนสาระพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีชั้นปีการศึกษาต่างกัน มีทศนคติต่อครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

9. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะและข้อค้นพบ (Fact Findings) จากการวิจัยและการอภิปรายผลแล้วสามารถสรุปผล โดยแบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะนำไปใช้

- 1) พระสอนศีลธรรมเป็นอนาคตของพระพุทธศาสนาด้วย ซึ่งทางภาครัฐ และเอกชนควรให้

ความสำคัญและให้มีการกำหนดเป็นนโยบายหรือวาระสำคัญที่สูงกว่านั้นว่าวิชาพระพุทธศาสนาควรมีการบรรจุเป็นหลักสูตรภาคบังคับ หรือ

2) เป็นหลักสูตรที่สามารถเรียนรู้ได้ในทุกระดับ โดยประยุกต์ให้เป็นหลักสูตรที่มีความเป็นกลาง มีการนำเสนอหลักธรรมในรูปแบบของความรู้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งทุกศาสนานำไปปฏิบัติได้

3) กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา และมหามกุฏราชวิทยาลัย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญและสนใจในเรื่องครูผู้สอน นักเรียน สถานที่สอน สื่อการสอน

4) การวัดผลที่ได้ประสิทธิภาพและการจัดการหลักสูตรที่ต้องมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับหลักสูตรสามัญและสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ตลอดจนงบประมาณในการดำเนินการ

5) ควรจัดให้มีความเหมาะสม และควรมีการวางรูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมะในโรงเรียนให้เป็นแบบอย่างเดียวกันและเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เยาวชนเป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งจะทำให้สังคมและประเทศชาติมีความเจริญสืบไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1) ควรจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี สื่อการสอนศีลธรรมในโรงเรียน รวมถึงมิติของการเรียนการสอนศีลธรรมของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

2) ควรจะทำการวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยเปลี่ยนพื้นที่ศึกษาวิจัยเป็นอำเภออื่น จังหวัดอื่น

3) ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการเผยแผ่ของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน โดยใช้การสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่

10. บรรณานุกรม

การศาสนา, กรม. (2548 ก.) คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ปีงบประมาณ

2549. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม กรมการศาสนา.

กุศล อิสตุล. (2537). การศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณินพนธ์การศึกษาดุฎิบัณติต. บัณติตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ปรีชา กันธิยะ. (2548). คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.

พรชูลี อาชาวอรุณ และคนอื่น ๆ. (2549). การศึกษาทบทวนโครงการครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ปีงบประมาณ 2548-2549. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.

พระปิยะ ปิยธมโม (เมฆแสน). (2553) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่. วิทยานิพนธ์

- พุทธศาสนมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภุมินทร์ วรโท (ตาดะ). (2553) ความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อครูพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พระมหาทวน นวลสาย. (2544). ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระมหาสมปอง ฐานิสฺสโร. (2552). โครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมในประเทศไทย เพื่อหาแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่สังคม. [Online]. Available : <http://www.moralcenter.or.th/web/moral/th/home/>. [2553, สิงหาคม 8].
- พระมหาสมศักดิ์ ศรีบริบูรณ์. (2551) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมานิตย์ โชติธมโม (อรรถชาติ). (2552) การศึกษาปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชรัตนมงคล (มนตรี ยางธิสาร). (2547) ความคิดเห็นของครูพระสอนศีลธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วรารุช สาลีสี. (2551) การประเมินโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน : กรณีศึกษา จังหวัดเลย”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศราวุฒิจำรัสภูมิ. (2552) ทักษะคตินักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดอุทัยธานีที่มีต่อครูพระผู้สอนสาระพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

11. คำขอบคุณ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีเพราะความอนุเคราะห์จากทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยเย็ด และคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดจน เจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ขอกราบขอบพระคุณ พระครูวิจิตรปัญญารักษ์, ดร. และขอนแก่นนา ขอบคุณ ดร.จางง กมลศิลป์ ที่ท่านทั้งสองกรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา และตรวจแก้ไข อันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณ พระราชปรีดีวิมล, ดร. พระอุดมเกียรติ วิสุทธาจาโร และขอนแก่นนาขอบคุณ อาจารย์เอี่ยม อามาศย์มุลตรี ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือเพื่อการวิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ ขอขอนแก่นนาขอบคุณ ดร.สัมฤทธิ์ แก้วสมบัติ ประธานกรรมการ ดร.กุศล ศรีสารคาม และดร.ธีรภัทร์ อินแสนดี กรรมการ ที่กรุณา

ตรวจรูปแบบ ให้คำแนะนำ แก้ไขรูปแบบ และรูปเล่ม จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จสมบูรณ์ ขอกราบ
ขอบพระคุณ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ผู้อำนวยการสถานศึกษา
ทุกแห่ง และนักเรียนทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือในด้านการให้ข้อมูลและการเก็บข้อมูลในการค้นคว้าวิจัย
จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ ความดีงามและคุณประโยชน์อันใดที่เกิดจากวิทยานิพนธ์นี้
ผู้วิจัยขอน้อมเป็นเครื่องสักการบูชาแด่คุณของพระรัตนตรัย อันมีพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์
ตลอดถึงคุณของบิดามารดา ผู้ให้กำเนิดชีวิต ครูอุปฌาย์อาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดถึง
พุทธศาสนิกชนผู้มีอุปการคุณทุก ๆ ท่าน